

ВСТУП

За останні роки в сучасному світі і зокрема в Україні відбулися історичні, політичні та економічні зміни. На політичній карті з'явилися нові незалежні держави, до яких належить і відроджена незалежна Україна, яка впевнено будує свою самостійну, правову, демократичну державу.

Відродження соборної, суверенної України дозволило перебудувати і впорядкувати систему вищої школи, зокрема розробити і ввести нові навчальні програми, в тому числі і з криміналістики. Потреба в перебудові і впорядкуванні вищої школи особливо актуальна в наш час, коли згідно з Конституцією України і Законом “Про державну мову”, сфера функціонування української мови значно розширилась і набула державної. Вирішення цього завдання дозволить забезпечити підготовку спеціалістів на сучасному рівні і отримати фундаментальні теоретичні знання та практичні навички і вміння для успішної боротьби зі злочинністю. Відповідно до чинного навчального плану “Криміналістика” як спеціальна юридична наука з науково-технічним підґрунтям є обов'язковим предметом в системі юридичної освіти, яка вивчається у вузах та на факультетах України.

У наш час криміналістика є однією з провідних наук у боротьбі з криміналом і знаходиться в авангарді боротьби зі злочинністю. Вона є складовою частиною наукових знань на службі в правоохоронних органах, які ведуть боротьбу зі злочинністю, живить їх своїми ідеями, рекомендаціями щодо проведення різних досліджень об'єктів, а також новітніми досягненнями з інших наук і галузей знань, технікою, тактикою і методикою розслідування і розкриття злочинів. Криміналістика допомагає досягти відповідного рівня підготовки молодих спеціалістів системи правоохоронних органів, розробляє, удосконалює і пропонує необхідні знання, новітні технічні засоби, навички, прийоми, способи, методи, комбінації та вміння для їх практичного використання і втілення своїх наукових розробок в життя.

При вивченні криміналістики студенти (курсанти) повинні чітко усвідомити основні завдання і мету цієї науки, її місце в системі кримінально-правових заходів боротьби зі злочинністю, навчитися правильно використовувати її рекомендації на практиці.

Нині Україна будує свою економіку вже на ринкових засадах, а тому знання криміналістики потрібні не тільки слідчим, експертам, адвокатам, нотаріусам, працівникам суду і прокуратури, а й керівникам юридичних служб на підприємствах, в організаціях, різних установах, при здійсненні ними організаційно-управлінських функцій.

У цьому посібнику послідовно і взаємопов'язано викладені основні розділи тематики, згідно з якою передбачено і враховано систему курсу криміналістики з її поділом на чотири основні частини:

- 1) теоретичні основи криміналістики (або методологія науки криміналістики);
- 2) криміналістична техніка (технічні засоби і методи збирання криміналістичної інформації);
- 3) криміналістична тактика і технологія (рекомендації з організації лінії поведінки осіб і ефективного збиранню криміналістичної інформації);
- 4) криміналістична методика розслідування окремих видів злочинів.

До кожної частини входять окремо взяті тематичні розділи з відповідним ілюструванням, що розроблені та затверджені новою програмою з криміналістики, яка реалізується при їх вивченні за допомогою навчально-тематичного плану, розрахованого на підготовку висококваліфікованих спеціалістів юридичного фаху.

На криміналістику як юридичну науку, віднесено до групи кримінально-правових дисциплін, що вивчають злочинність і заходи боротьби з нею за допомогою криміналістичної техніки, тактики і методики розкриття злочинів, покладені першочергові завдання з боротьби зі злочинністю, оскільки саме криміналістика володіє науково-технічною базою, спеціальними силами, сучасними засобами, методами і способами боротьби зі злочинністю. Криміналістика — одна з небагатьох юридичних наук, яку останнім часом почали називати просто і зрозуміло — наука про розкриття злочинів. Але криміналістика як наука та навчальна дисципліна, яка має розвинуту багатогалузеву науково-технічну базу, безпосередньо не займається розслідуванням і розкриттям злочинів. Вона має свої науково розроблені конкретні завдання, які поділяються на загальні і спеціальні. Ці завдання криміналістики охоплені тематикою вивчення курсу криміналістики.

Тематика курсу «Криміналістика» розрахована на закладення фундаментальних основ як загальним, так і спеціальним дослідженням; зокрема, нею передбачено вивчення закономірностей збору речових доказів, їх дослідження і використання; вчення про ознаки і навички розкриття злочинів, про реєстрацію криміналістичних об'єктів; вчення про розшук, механізм процесу скоєння злочину і створення матеріальних та ідеальних відображень (слідів) факту подій злочину тощо. Значну увагу приділено використанню і накопи-

ченню криміналістичних знань з медицини, природничих, юридичних і технічних наук, які тісно пов'язані і широко застосовуються в криміналістиці. Тому не виключено, що при вивченні окремих тем, особливо науково-теоретичних основ криміналістики, судової фотографії, балістики, дослідження документів, письма, почерку, криміналістичних обліків, окремих тем криміналістичної тактики і методики розслідування злочинів, можуть виникнути деякі проблеми у їх засвоєнні (це автором передбачено). Вони можуть бути легко усунені за рахунок рекомендованої літератури, яка додається окремим списком у кінці навчального посібника. А при виникненні нових, більш складних питань, доцільно звертатися до викладачів кафедри за допомогою роз'яснення і одержання консультацій. Безумовно, засвоєння курсу криміналістики, як і будь-якого іншого предмету, потребує від студентів (курсантів) творчого підходу і активності у вивченні рекомендованої літератури та оволодінні методикою самостійної роботи. Необхідно пам'ятати, що підготовка до занять передбачає не тільки знання лекцій, вивчення підручників з предмету "Криміналістика", а й додаткової літератури, довідкових посібників і спеціальної літератури. Поданий матеріал у книзі тісно пов'язаний з сучасним станом розвитку криміналістики. А тому особливу увагу було звернено на ті способи, методи, прийоми, рекомендації і засоби збирання криміналістичної інформації, які знаходяться в тісному зв'язку з новітніми досягненнями інших галузевих наук.

Тематика книги повністю відповідає навчальній програмі. У ній компактно і послідовно викладена матеріал кожної теми. Враховуючи сказане вище, хотілося б вірити, що все це буде сприяти підвищенню зацікавленості студентів до вивчення і засвоєння предмету «Криміналістика».

До написання цієї книги автора спонукало прагнення викласти свій погляд на вивчення криміналістики, втілити в життя багатолітній досвід експерта-криміналіста і викладача вузу та, безумовно, виконати свій громадянський обов'язок перед суспільством, хоча б частково. Адже недарма говорять, що кожна людина – боржник суспільства. Тому своїм обов'язком я вважаю написання такої книги, яка б допомогла молодим людям, які вивчають юридичні науки, зокрема злочин і злочинність, зрозуміти:

- 1) предмет вивчення криміналістики і її роль у системі юридичних наук;
- 2) які завдання покладені на неї;
- 3) постійну і нерозривну гармонію взаємозв'язку криміналістики з новітніми досягненнями інших галузей знань;
- 4) що студенти повинні знати і вміти;
- 5) що потрібно взяти на озброєння фахівцю-криміналісту, щоб заглянути в «глибінь криміналу» і вести з ним успішну боротьбу.

І насамкінець, автор абсолютно не претендує на досконалість і повноту викладу навчального матеріалу з криміналістики, а тому всі зауваження і побажання прийме з вдячністю.

Автор